

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Older People's Commissioner for Wales

**Cynllun
Cydraddoldeb
Strategol:
Adroddiad Blynyddol
2021-22**

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn llais ac yn eiriolwr annibynnol ar gyfer pobl hŷn ledled Cymru.

Mae'r Comisiynydd yn gweithredu i diogelu a hyrwyddo hawliau pobl hŷn, rhoi diwedd ar oedraniaeth a gwahaniaethu ar sail oedran, atal cam-drin pobl hŷn, a galluogi pawb i heneiddio'n dda.

Mae'r Comisiynydd yn gweithio i sicrhau Cymru lle mae pobl hŷn yn cael eu gwerthfawrogi, lle mae hawliau'n cael eu cynnal a lle nad oes neb yn cael ei adael ar ôl.

Sut i gysylltu â'r Comisiynydd:

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Adeiladau Cambrian
Sgwâr Mount Stuart
Caerdydd
CF10 5FL

Ffôn: 03442 640670

E-bost: gofyn@comisiynyddph.cymru

Gwefan: www.comisiynyddph.cymru

Trydar: [@comisiwnphcymru](https://twitter.com/comisiwnphcymru)

Fformatau Hygyrch

Os hoffech dderbyn y cyhoeddiad hwn mewn fformat arall ac/neu iaith arall, cysylltwch â ni. Mae pob un o'n cyhoeddiadau hefyd ar gael i'w lawrlwytho a'u harchebu mewn nifer o fformatau gwahanol oddi ar ein gwefan.

Cynnwys

Crynodeb o'r gofynion a phatrwm yr adroddiad	4
Rôl Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru	5
Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd 2021-22	7
Gwaith y Comisiynydd ar sefydlu cydraddoldeb	10
Atodiad A: Proffiliau'r gweithlu ar 31/03/22	21

Crynodeb o'r gofynion a phatrwm yr adroddiad

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn awdurdod rhestredig dan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a rhaid iddi lynu at y ddyletswydd gyffredinol i hyrwyddo cydraddoldeb a amlinellir yn Neddf Cydraddoldeb 2010.

Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar y dyletswyddau penodol i Gymru ac Amcanion Cydraddoldeb Strategol y Comisiynydd ar gyfer 2020-24:

- Mae Adran 3 yn egluro rôl y Comisiynydd
- Mae Adran 4 yn nodi Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd ar gyfer 2020-24
- Mae Adran 5 yn amlinellu gwaith y Comisiynydd ar wreiddio cydraddoldeb, gan gynnwys cynnydd ar gyfer 2021-22 yn erbyn yr Amcanion Cydraddoldeb Strategol
- Atodiad A – Proffiliau'r gweithlu ar 31 Mawrth 2022

Gellir gweld copïau o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Comisiynydd ac adroddiadau blynyddol y gorffennol ar [wefan](#) y Comisiynydd.

Rôl Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Corfforaeth Undyn yw'r Comisiynydd a grëwyd dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006. Mae'n endid cyfreithiol annibynnol yn ei hawl ei hun ac yn awdurdod rhestredig i ddibenion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.

Mae Deddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006 yn amlinellu nifer o ddyletswyddau statudol i'r Comisiynydd.

1. Hyrwyddo ymwybyddiaeth o fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru a'r angen i ddiogelu'r buddiannau hynny.

Defnyddia'r Comisiynydd ei statws i helpu gosod yr agenda ymysg pobl sy'n gwneud penderfyniadau ar bob lefel ynghylch materion sy'n effeithio ar bobl hŷn, gan hyrwyddo trafodaeth gyhoeddus drwy'r cyfryngau.

Rôl allweddol i'r Comisiynydd yw bod yn eiriolwr grymus dros bobl hŷn, gan arwain ac ymyrryd mewn ystod eang a chynyddol o ddadleuon a phrosesau penderfynu ledled Cymru.

2. Hyrwyddo darpariaeth cyfleon i bobl hŷn yng Nghymru, a sicrhau nad oes gwahaniaethu yn eu herbyn.

Hyrwydda'r Comisiynydd newidiadau i'r gyfraith, canllawiau ac arferion er mwyn dileu anghydraddoldeb. Cyflwynna ddelweddau realistig a chadarnhaol o bobl hŷn, gan gydnabod pobl hŷn yn eu holl amrywiaeth.

Unigolion yw pobl hŷn, ac er bod ganddynt rai pryderon cyffredin, nid yw hynny'n lleihau eu statws fel unigolion. Ni ddylai fod un farn gyffredin am bobl hŷn, a cheisia'r Comisiynydd adlewyrchu hyn yn ei gwaith.

Hyrwydda'r Comisiynydd ddealltwriaeth o natur gwahaniaethu yn erbyn pobl hŷn yn ei ffurfiau mwyaf amlwg a'i ffurfiau mwy cuddiedig – ond llawn mor niweidiol – ac mae o'r farn fod mynd i'r afael ag achosion o wahaniaethu mewn modd effeithiol yn gam allweddol er mwyn symud ymlaen ar draws pob maes polisi, nid iechyd a gofal cymdeithasol yn unig.

3. Annog yr arfer gorau wrth drin pobl hŷn yng Nghymru.

Ceisia'r Comisiynydd gyflawni hyn drwy sawl dull, gan gynnwys dod â phobl a thystiolaeth at ei gilydd a, lle bo angen, cyflawni gwaith ymchwil, er mwyn arddangos yr arfer gorau.

Yn bwysicaf oll, bydd yn pwyso dros ddarparu gwasanaethau rhagorol i bobl hŷn mewn modd eang a chyson. Bydd yn annog pobl i newid arferion sydd wedi hen ymsefydlu lle dangoswyd bod dulliau eraill yn gweithio'n well. Bydd yn annog darparwyr gwasanaethau i wynebu'r her o newid er mwyn gallu ateb anghenion pobl hŷn yn well, e.e. rhoi cefnogaeth gynnar i bobl hŷn er mwyn eu harbed rhag mynd yn fwy dibynnol yn ddiweddarach.

4. Parhau i adolygu digonoldeb ac effeithiolrwydd y gyfraith sy'n effeithio ar fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.

Adeilada'r Comisiynydd yr achos dros newid a chyflwyno'r achos hwn I Lywodraeth Cymru a'r Senedd. Sefydla beth yw'r problemau a'r cyfleon drwy ddod ag arbenigwyr cyfreithiol ac eraill at ei gilydd a manteisio ar brofiad a barn pobl hŷn.

Mae'r gyfraith yn rhan hollbwysig o sicrhau grym a gwarchodaeth i bobl hŷn ac o sicrhau unioni cam, ac eto mae'n aml yn gymhleth, yn ddryslyd, yn anodd manteisio arni ac angen ei diwygio. Mae'r Comisiynydd eisoes wedi chwarae rôl gryf wrth argymhell newidiadau a fydd o fudd i bobl hŷn ac eraill.

Isod wele enghreifftiau o'r mathau o weithgaredd y mae'r Comisiynydd wedi ymwneud â nhw:

- Rhoi arweiniad ar y materion sy'n bwysig i bobl hŷn
- Codi proffil pobl hŷn o fewn Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Pwyso ar Lywodraeth Cymru
- Adolygu'r modd y bydd cyrff datganoledig yn cyflawni eu Gwaith
- Cyhoeddi canllawiau a safonau
- Cynorthwyo unigolion i wneud cwynion neu sylwadau
- Comisiynu ymchwil neu helpu eraill i wneud hynny
- Cyflawni, comisiynu neu gynorthwyo eraill gyda gweithgareddau addysgol
- Cynnal archwiliadau (ymchwiliadau)
- Cyhoeddi canllawiau anstatudol
- Siarad dros newid deddfwriaeth, canllawiau ac arferion
- Siarad yn gyhoeddus am fethiannau mewn gwasanaethau
- Hyrwyddo ymarfer da

Mae'n bwysig nodi nad yw'r Comisiynydd yn darparu gwasanaethau rheng flaen ac eithrio trwy gyngor a chymorth uniongyrchol a ddarperir i bobl hŷn trwy ein gwaith achosion.

Amcanion Cydraddoldeb ar gyfer 2020-24

Yn dilyn gohirio'r dyddiad cyhoeddi gofynnol gan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (Cymru), cyhoeddodd y Comisiynydd Gynllun Cydraddoldeb Strategol ar 1 Hydref 2020 i ddisodli'r cynllun blaenorol a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2016.

Roedd ymgysylltu â phobl hŷn yng Nghymru wedi chwarae rhan hollbwysig yn y gwaith o lunio Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd. Er mwyn sicrhau bod cydraddoldeb yn rhan annatod o'i holl weithgarwch, mae Amcanion Cydraddoldeb y Comisiynydd ar gyfer 2020-24 yn adlewyrchu gweledigaeth a gwerthoedd y sefydliad yn agos, ac yn cyd-fynd yn agos â'i Strategaeth.

Nododd y Comisiynydd yr amcanion canlynol ar gyfer 2020-24:

1. Hyrwyddo amrywiaeth o fewn gweithlu'r Comisiynydd a sicrhau cyfleoedd cyfartal i'm holl weithwyr

Camau Gweithredu:

- Cadw golwg ar ba mor effeithiol yw ei phrosesau recriwtio er mwyn annog amrywiaetheang o ymgeiswyr.
- Cofnodi data cynhwysfawr ac ystyrlon am gydraddoldeb cyflogaeth.
- Hyrwyddo dealltwriaeth drylwyr o faterion amrywiaeth a chydraddoldeb ymysg fyngweithlu drwyddo draw, gyda hyfforddiant arbenigol ar gyfer rolau penodol.
- Parhau i fonitro gwahaniaethau rhwng y rhywiau o ran cyflogau o fewn gweithlu'r Comisiynydd.

2. Sicrhau bod cydraddoldeb yn llywio prosesau mewnol, gan gynnwys wrth wneud penderfyniadau strategol

Camau Gweithredu:

- Gwerthuso ei harferion caffael i sicrhau eu bod yn hyrwyddo cydraddoldeb a sicrhau eibod yn parhau i fodloni gofynion cydraddoldeb cyfreithiol ar yr un pryd.
- Adolygu a chryfhau rôl ei phroses Asesu Effaith ar Gydraddoldeb fel sail ar gyfer gwneud penderfyniadau.
- Gwerthuso pa mor effeithiol yw ei phrosesau Asesu Effaith ar Gydraddoldeb.

3. Sicrhau bod amrywiaeth pobl hŷn yn caelei adlewyrchu trwy waith y Comisiynydd drwyddo draw er mwyn gwneud Cymru y lle gorau yn y byd i heneiddio ynddo

Camau Gweithredu:

- Gweithio i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn lleihau'r anghydraddoldebau y mae pobl hŷn yn cael profiad ohonynt
- Gweithio i sicrhau bod pobl hŷn yn cael eu grymuso i wybod beth yw eu hawliau a'u bod yn gallu herio gwahaniaethu yn ei holl ffurfiau.
- Gweithio i sicrhau bod pobl yn deall yr effaith y mae oedraniaeth yn ei chael ar bobl hŷn ac ar gymdeithas.
- Gweithio i sicrhau bod cymunedau yn diwallu anghenion amrywiaeth eang o bobl hŷn.
- Gweithio i sicrhau bod y cymorth y mae pobl sy'n dioddef camdriniaeth yn ei gael yn adlewyrchu anghenion pobl hŷn o bob cefndir.
- Gweithio i sicrhau bod gofal iechyd a chymdeithasol yn diwallu anghenion amrywiaeth eang o bobl hŷn.
- Craffu ar gyrff cyhoeddus a dal y rheini sy'n gyfrifol am achosion o wahaniaethu ar sail oedran yn atebol.
- Gweithio gyda'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol i wneud cynnydd o ran hawliau pobl hŷn ar lefel genedlaethol a rhyngwladol.
- Gweithio gyda Chomisiynydd Plant Cymru i hyrwyddo cyd-gefnogaeth rhwng cenedlaethau.

4. Rhoi cymorth a chefnogaeth i amrywiaeth eang o bobl hŷn i sicrhau bod eu hawliau'n cael eu hamddiffyn ac nad oes neb yn gwahaniaethu yn eu herbyn

Camau Gweithredu:

- Cofnodi data cydraddoldeb a geir yn sgil ymholwyr sy'n cysylltu â fy Nhîm Gwaith Achoser mwyn cynyddu amrywiaeth.
- Gwerthuso proffil amrywiaeth pobl hŷn sydd mewn cysylltiad â fy Nhîm Gwaith Achos.
- Cynyddu ymwybyddiaeth o'r Tîm Gwaith Achos ymhlith pobl hŷn sydd â nodweddiogwarchoddedig.
- Sicrhau y gall pobl hŷn o bob cefndir gael gafael ar fy Nhîm Gwaith Achos.

5. Sicrhau bod gwaith y Comisiynydd yn seiliedig ar brofiadau amrywiaeth eang o bobl hŷn a'i fod yn berthnasol i bawb

Camau Gweithredu:

- Ymgysylltu â'r boblogaeth pobl hŷn yn ei holl amrywiaeth er mwyn dysgu a deall, rhoigwybodaeth a grymuso.
- Archwilio'n rheolaidd a gwell pa mor hawdd yw ei gwefan i'w defnyddio.
- Sicrhau bod pawb yn gallu deall ei chyfathrebiadau a'u bod yn adlewyrchu amrywiaeth ygymuned pobl hŷn.

Gwaith y Comisiynydd ar sefydlu cydraddoldeb

Fel corff sy'n derbyn arian cyhoeddus, mae gan y Comisiynydd a'i staff amrediad o swyddogaethau statudol a chyfrifoldebau gweinyddol eraill, gan gynnwys:

- Hyrwyddo buddiannau pobl hŷn, gan gynnwys herio arferion gwahaniaethol, annog arferion gorau ac adolygu'r gyfraith.
- Sicrhau bod pobl hŷn ledled Cymru'n gwybod am y swydd.
- Recriwtio, cyflogi, hyfforddi a rheoli staff.
- Caffael gwasanaethau, gan gynnwys tendro am nwyddau a gwasanaethau megis ymchwil.
- Gwobrwyo, cydnabod a thalu i'r staff.
- Rhoi cymorth i bobl hŷn sy'n dymuno gwneud cwyn neu gais i gyrrff cyhoeddus neu ddarparwyr gwasanaethau eraill.

Amlinellir yr hyn a gyflawnwyd gan y Comisiynydd yn erbyn ei Hamcanion Cydraddoldeb am y Flwyddyn Ariannol 2021-22 isod:

Amcan 1: Hybu amrywiaeth ymhlith gweithlu'r Comisiynydd a sicrhau cyfleoedd cyfartal i'r holl gyflogeion.

Cam gweithredu: Parhau i adolygu effeithiolrwydd proses recriwtio'r Comisiynydd i annog ystod amrywiol o ymgeiswyr.

Bydd y Comisiynydd yn cynnal adolygiad o'i harferion recriwtio yn dilyn pob penodiad i ddeall yn well y rhwystrau posibl ac i sicrhau wrth recriwtio, bod arferion yn gynhwysol a hygyrch i ystod eang o ymgeiswyr gyda sbectwm ehangach o nodweddion gwarchodedig.

Mae'r Comisiynydd yn gweithredu Cynllun Gwarantu Cyfweliad (GIS) sy'n rhoi unigolion o Gymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig, ac unigolion sydd ag anabledd, yr hawl i fynd ymlaen i gam nesaf y broses ddethol os ydynt yn cyflawni'r meini prawf gofynnol yng nghanam llunio'r rhestr fer.

Mae swyddi gwag yn cael eu hysbysebu drwy amrywiaeth o rwydweithiau i sicrhau bod eu cyrhaeddiad mor eang â phosibl yn ogystal â bod yr wybodaeth ar gael mewn ystod eang o fformatau, ar gais.

Mae'r Comisiynydd yn cyflogi cyfanswm o 20 aelod o staff ac nid oes neb yn dynodi eu hunain fel Du, Asiaidd na Lleiafrif Ethnig. Yn hanesyddol, mae trosiant staff yn isel iawn. Yn 2021-22, dim ond dwy rôl a hysbysebwyd yn allanol. Mae cyflwyno'r Cynllun Gwarantu Cyfweliad yn 2021 wedi cael effaith bositif ar nifer yr ymgeiswyr Du, Asiaidd a Lleiafrif Ethnig a ymgeisiodd am rôl aelod o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ym mis Chwefror 2022. O ganlyniad i'r cynllun hwn, aeth yr ymgeiswyr ymlaen i'r cam cyfweld, er na chawsant eu penodi yn y pen draw.

Bydd y Comisiynydd yn datblygu Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliol yn ystod 2022-23, a gaiff ei lansio yn 2023-24, ac a fydd yn ategu'r camau a nodwyd yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol. Bydd y camau a amlinellir yn y Cynllun Gwrth-hiliol yn cynnwys camau i wella cyfraddau datgelu data EDI gan ymgeiswyr, yn ogystal â chanfod a rhoi sylw i unrhyw rwystrau yn y broses recriwtio.

Cam gweithredu: Cofnodi data cydraddoldeb cyflogaeth cynhwysfawr ac ystyrlon.

Mae gwybodaeth am nodweddion gwarchoddedig yr holl ymgeiswyr yn cael ei chasglu a'i monitro i sicrhau cyfleoedd cyfartal. Hefyd, mae'r Comisiynydd yn parhau i gasglu, monitro a chyhoeddi data cydraddoldeb ar broffil ei gweithlu. Mae'r data hyn ar gael yn Atodiad A.

Cam gweithredu: Hybu lefel uchel o ddealltwriaeth am faterion cydraddoldeb ac amrywiaeth ym mhob rhan o weithlu'r Comisiynydd, gyda hyfforddiant arbenigol ar gyfer rolau penodol.

Mae'r Comisiynydd wedi ymrwymo i sicrhau bod gan staff lefel briodol o wybodaeth am gydraddoldeb ac amrywiaeth, a sut y gall gweithleoedd ac aelodau staff unigol chwarae eu rhan i ganfod a rhoi sylw i broblemau. Yn ychwanegol at hyn, mae'n bwysig bod staff hefyd yn deall sut y mae cydraddoldeb ac amrywiaeth yn effeithio ar waith y Comisiynydd yn ei rôl i gynorthwyo pobl hŷn yng Nghymru.

Yn ystod 2021-22, trefnwyd rhaglen hyfforddi sylweddol i godi ymwybyddiaeth o faterion yn ymwneud â chydraddoldeb ac amrywiaeth, gan gynnwys:

- Hyfforddiant mewn Cydraddoldeb Hiliol
- Hyfforddiant mewn rhagfarn ddjarwybod a chynhwysiant ddjarwybod
- Ymwybyddiaeth o fyddardod a BSL sylfaenol
- Gweithdy Sgyrsiau Cynhwysol
- Gweithdy Braint Pobl Wyn
- Gweminar ar sut i gynnal sgyrsiau am hil yn y gwaith
- Gweminar ar effaith emosiynol colli golwg

Fel rhan o'r ymrwymiad i sicrhau'r adolygiad a mabwysiadu arferion da i hybu amgylchedd gweithio cynhwysol sy'n annog dysgu, datblygiad a llesiant cyffredinol, mae gan swyddfa'r Comisiynydd achrediad Gwobr Iechyd y Gweithle Bach (Aur). Mae'r Wobr yn gynllun cydnabyddiaeth cenedlaethol i fusnesau sy'n edrych ar ôl iechyd a llesiant eu cyflogeion ac sy'n dystiolaeth annibynnol o ymrwymiad y Comisiynydd i greu amgylchedd positif yn y gweithle i'r holl staff. I ennill y Wobr Aur rhaid i gyflogwyr ddangos tystiolaeth o ymrwymiad y sefydliad i gael diwylliant sy'n hybu ymddygiad positif ymhlith yr holl staff ac nad yw'n goddef ymddygiad amhriodol.

Cam gweithredu: Parhau i fonitro gwahaniaethau cyflog rhwng y rhywiau ymhlith gweithlu'r Comisiynydd.

Mae'r Comisiynydd yn parhau i fonitro'r bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn ei gweithlu sydd ar hyn o bryd yn ffafrio menywod. Mae'r data hyn hefyd ar gael yn Atodiad A ac maent wedi'u cynnwys yn y cyfrifon blynyddol.

Amcan 2: Sicrhau bod cydraddoldeb yn llywio prosesau mewnol, gan gynnwys prosesau penderfynu strategol.

Cam gweithredu: Gwerthuso arferion caffael y Comisiynydd i sicrhau eu bod yn hybu cydraddoldeb ac yn parhau i gyflawni gofynion cydraddoldeb cyfreithiol.

Mae'r Comisiynydd yn cynnal adolygiad cyfnodol o'r holl bolisiâu ac arferion caffael i adlewyrchu dyletswyddau statudol, arferion da a dysgu. Mae hyn yn sicrhau bod yr holl ddogfennau tendro'n cael eu hadolygu fel rhan o unrhyw werthusiad o dendrau. Mae pob contractwr sy'n cyflawni contractau am werth is yn ymwybodol o ddyletswyddau cydraddoldeb ac o ddisgwyliadau'r Comisiynydd pan fydd gwaith yn cael ei wneud ar ei rhan.

Mae'r Comisiynydd yn cynnal adolygiad parhaus o fathau o gontractau a phatrymau gweithio ymhlith ei gweithlu i ddeall ac i ddelio â rhwystrau posibl gyda golwg ar gadw ymgeiswyr â sbectrwm ehangach o nodweddion gwarchoddedig.

Cam gweithredu: Adolygu a chryfhau rôl proses Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb y Comisiynydd i lywio prosesau penderfynu.

Mae'r Comisiynydd wedi gohirio'r gwaith hwn wrth iddi aros am ganlyniad adolygiad Archwilio Cymru o Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb yng Nghymru.

Cam gweithredu: Gwerthuso effeithiolrwydd prosesau Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb y Comisiynydd.

Mae'r Comisiynydd wedi gohirio'r gwaith hwn wrth iddi aros am ganlyniad adolygiad Archwilio Cymru o Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb yng Nghymru.

Amcan 3: Sicrhau bod amrywiaeth pobl hŷn yn cael ei adlewyrchu ym mhob agwedd ar waith y Comisiynydd i wneud Cymru'r lle gorau yn y byd i heneiddio.

Cam gweithredu: Gweithio i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn lleihau anghydraddoldebau a brofir gan bobl hŷn.

Mewn ymateb i bryderon nad oedd hawliau pobl hŷn yn cael ei hamddiffyn yn ddi-gonol mewn cartrefi gofal ac mewn iechyd a gofal cymdeithasol yn fwy cyffredinol, ym mis Ebrill 2021 cynhaliodd y Comisiynydd y gyntaf mewn cyfres o drafodaethau Bord Gron ar Hawliau mewn Cartrefi Gofal i ganfod sut y gellid gwella hawliau pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal.

Llwyddodd y gwaith hwn i ddwyn ynghyd sefydliadau allweddol o bob rhan o Gymru a'r DU – gan gynnwys Arolygiaeth Gofal Cymru, Gofal Cymdeithasol Cymru, Fforwm Gofal Cymru, Comisiynydd Pobl Hŷn Gogledd Iwerddon, Scottish Care, Age UK ac eraill – ar gyfer cyfres o drafodaethau bord gron i ganfod a dechrau gweithredu i wella hawliau pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal yn y meysydd allweddol canlynol:

- Cynyddu diogelwch deiliadaeth preswylwyr drwy ddatblygu contract sy'n seiliedig ar hawliau a thrwy gryfhau amddiffyniadau cyfreithiol;
- Creu canllaw newydd ar ymweld mewn cartrefi gofal sy'n seiliedig ar fframwaith cyfreithiol Hawliau Dynol;
- Gweithio â rheoleiddwyr gwasanaethau a gweithluoedd i ymgorffori Hawliau Dynol mewn fframweithiau arolygu ac o fewn arferion gofal cymdeithasol;
- Cynyddu ymwybyddiaeth preswylwyr cartrefi gofal a'u teuluoedd o'u hawliau;
- Cynyddu mynediad preswylwyr cartrefi gofal at eiriolaeth annibynnol, yn benodol y preswylwyr hynny heb deulu neu ffrindiau;
- Datblygu dull strategol i ddefnyddio data cwynion data i wella arferion.

Ym mis Awst 2021, sefydlodd y Comisiynydd Grŵp Cynghori Du, Asiaidd a Lleiafrif Ethnig a oedd yn cynnwys sefydliadau a rhwydweithiau allweddol i'w helpu yn ei gwaith i gofnodi profiadau bywyd pobl hŷn Du, Asiaidd a Lleiafrif Ethnig, nad ydynt yn aml yn cael eu cynnwys mewn ffynonellau data presennol, i sicrhau bod y materion sy'n effeithio ar eu bywydau'n fwy hysbys i lunwyr polisïau a phenderfynwyr. Bydd y gwaith o gasglu profiadau bywyd pobl hŷn o gymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrif Ethnig yn parhau yn 2022/23.

Ym mis Hydref 2021, cyhoeddodd y Comisiynydd ei Hadroddiad Cyflwr y Genedl, a oedd yn dwyn ynghyd ddata allweddol sy'n ymdrin â phrofiadau pobl o heneiddio yng Nghymru. Roedd yr Adroddiad yn ymdrin â phryderon y Comisiynydd fod cynnydd yn y gwaith o fynd i'r afael â materion allweddol mewn perygl sylweddol, ac y bydd iechyd, annibyniaeth ac ansawdd bywyd pobl hŷn yn dioddef heb weithredu ar draws cymdeithas.

Ym Mis Tachwedd 2021, cyhoeddodd y Comisiynydd ganllaw ffurfiol i awdurdodau lleol a byrddau iechyd i sicrhau bod pobl hŷn yn gallu cael gafael ar wybodaeth a gwasanaethau mewn ffordd sy'n addas iddynt hwy mewn byd sy'n gynyddol ddigidol, a bod pobl hŷn sy'n awyddus i fynd ar-lein yn cael help i wneud hynny.

Cam gweithredu: Gweithio i sicrhau bod pob person hŷn yn cael eu grymuso i wybod beth yw eu hawliau a'u bod yn gallu herio gwahaniaethu yn ei holl ffurfiau.

Mae'r wybodaeth, y cyngor a'r canllawiau a ddarperir gan y Gwasanaeth Cyngor a Chymorth yn grymuso pobl hŷn a'u teuluoedd yn uniongyrchol ac mae'n eu helpu i ddeall ac i fynnu eu hawliau. Gan fod amgylchiadau pawb sy'n cysylltu â'r Comisiynydd yn wahanol, mae'r cymorth a'r gefnogaeth a ddarperir gan y tîm yn cael eu haddasu i adlewyrchu anghenion unigol pobl, ac mewn rhai achosion, yn enwedig y rhai mwyaf cymhleth, bydd yn ymyrryd ar ran person hŷn (ar ôl cael eu cydsyniad). Darperir cymorth i alluogi pobl hŷn a'u teuluoedd i herio prosesau penderfynu ac arferion gweithio cyrff cyhoeddus, i'w helpu i lywio drwy systemau, polisïau a phrosesau cymhleth, a hynny'n aml o dan yr amgylchiadau mwyaf anodd a thrallodus.

Yn ogystal â chyhoeddi canllawiau ffurfiol i awdurdodau lleol a byrddau iechyd ym mis Tachwedd 2021 i sicrhau bod hawl pobl i gael gafael ar wybodaeth mewn ffordd hygyrch yn cael ei gynnal, cyhoeddodd y Comisiynydd daflen wybodaeth sy'n disgrifio'r hawliau sydd gan bobl hŷn i gael gwybodaeth a gwasanaethau mewn ffordd sy'n addas iddynt hwy, a sut y dylai hyn edrych yn ymarferol. Mae 10,000 o gopïau o'r daflen wedi cael eu dosbarthu ledled Cymru hyd yma.

Cam gweithredu: Gweithio i sicrhau bod effaith rhagfarn ar sail oedran ar gymdeithas yn wybyddus.

Ym Mehefin 2021, cyhoeddodd y Comisiynydd adroddiad yn edrych ar sut mae pobl hŷn yn cael eu portreadu yn y cyfryngau, a gwelwyd fod dau draean o storïau newyddion am bobl hŷn yn eu portreadu mewn ffordd negyddol. Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad hwn, bu'r Comisiynydd yn gweithio ag Undeb Cenedlaethol y Newyddiadurwyr i chwilio am gyfleoedd i ddarparu gwybodaeth a hyfforddiant i newyddiadurwyr i osgoi rhagfarnu ar sail oedran mewn storïau newyddion. Hefyd, ym mis Ionawr 2022, cyhoeddodd y Comisiynydd ganllaw i newyddiadurwyr ar ysgrifennu am bobl hŷn a heneiddio, a gafodd ei gynnwys ar hyb adnoddau Rheolydd y Wasg IPSO ar gyfer newyddiadurwyr.

Ym mis Medi 2021, cyflwynodd y Comisiynydd sesiynau hyfforddi ar-lein ar Fynd i'r Afael â Rhagfarn ar Sail Oedran i helpu i adnabod rhagfarn ar sail oedran a'u grymuso i herio gwahaniaethu ar sail oedran. Roedd y sesiynau hyn yn darparu gwybodaeth i bobl hŷn am ddeddfwriaeth allweddol a manylion am sefydliadau a all gynnig help.

Ym mis Mawrth 2022, dosbarthodd y Comisiynydd ganllaw i helpu cyrff cyhoeddus i osgoi rhagfarnu ar sail oedran yn eu gohebiaeth drwy ddarparu canllawiau ar iaith, ieithwedd a delweddau.

Cam gweithredu: Gweithio i sicrhau bod cymunedau'n diwallu anghenion ystod eang o bobl hŷn.

Ochr yn ochr â helpu awdurdodau lleol yng Nghymru i ddatblygu eu cynlluniau o blaid pobl hŷn a cheisiadau i ymuno â Rhwydwaith Byd-eang Sefydliad Iechyd y Byd o Ddinasoedd a Chymunedau o Blaid Pobl Hŷn, yn ystod 2021-22 datblygodd a galwodd y Comisiynydd am ystod o gamau i weithredu ar faterion sy'n atal pobl rhag heneiddio'n dda, fel dirywiad i iechyd a llesiant pobl hŷn yn ystod y pandemig, hawliadau ariannol heb eu hawlio a chludiant i wasanaethau iechyd.

Ym mis Medi 2021, cynhaliodd y Comisiynydd gyfres o sesiynau ymgysylltu â phobl hŷn i glywed eu barn a'u profiadau o ailgysylltu â'u cymunedau. O ganlyniad i'r ymgysylltiad hwn, bu'r Comisiynydd yn gweithio mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill i ddatblygu taflen newydd sy'n cynnwys gwybodaeth i bobl hŷn ar gadw'n iach yn ystod y gaeaf ac awgrymiadau ar ddechrau mynd allan unwaith eto.

Cam gweithredu: Gweithio i sicrhau bod y cymorth i bobl sy'n profi camdriniaeth yn adlewyrchu anghenion pobl hŷn yn eu holl amrywiaeth.

Drwy gydol 2021-22, daliodd y Comisiynydd ati i weithio ag aelodau o'i Grwpiau Gweithredu a Llywio ar Atal Cam-drin i rannu gwybodaeth, i ledaenu gwybodaeth a negeseuon allweddol ar hyd a lled Cymru ac i sicrhau bod camau'n cael eu cymryd i roi diwedd ar gam-drin pobl hŷn yng Nghymru. Roedd prif bwyslais y gwaith hwn ar roi sylw i fylchau yn y dystiolaeth am brofiadau pobl hŷn o gamdriniaeth, cefnogi camau i wella'r gwasanaethau a'r help sydd ar gael, yn ogystal â chreu adnoddau newydd i gysylltu pobl hŷn sy'n profi neu sydd mewn perygl o gael eu cam-drin â help a chymorth hanfodol.

Ym Mehefin 2021, lansiodd y Comisiynydd gyfeiriadur o wasanaethau i helpu pobl hŷn sy'n cael eu cam-drin, neu sy'n mewn perygl o gael eu cam-drin, i ddod o hyd i'r wybodaeth, y cyngor a'r help sydd eu hangen arnynt. Roedd y cyfeiriadur yn ymateb i ganfyddiadau ymchwil a oedd yn edrych ar argaeledd gwasanaethau cymorth i bobl hŷn yng Nghymru sy'n cael eu cam-drin. Roedd yr ymchwil hefyd yn cofnodi profiadau pobl hŷn i ddangos realiti ceisio cael gafael ar wasanaethau, enghreifftiau o arferion da, a'r problemau, yr heriau a'r rhwystrau a all effeithio ar bobl hŷn a'u rhwystro rhag cael yr help sydd ei angen arnynt.

Cam gweithredu: Gweithio i sicrhau bod iechyd a gofal cymdeithasol yn diwallu anghenion ystod eang o bobl hŷn.

Ym mis Ebrill 2021, cynhaliodd y Comisiynydd gyfres o sesiynau i ymgysylltu â phobl hŷn gyda phwyslais ar iechyd meddwl a sut i sicrhau bod y cymorth cywir ar gael. Roedd hyn yn cynnwys sesiynau penodol a oedd yn canolbwyntio ar effaith y pandemig ar iechyd meddwl pobl hŷn a'r help sydd ei angen wrth inni symud ymlaen, yn ogystal â sesiynau i gofnodi profiadau pobl hŷn o ymgysylltu o'r newydd â'u cymunedau wrth i'r cyfyngiadau lacio, a'r anawsterau a brofwyd wrth iddynt wneud hynny.

O ganlyniad i'r gwaith hwn, ym mis Mai 2021 gwahoddodd y Comisiynydd sefydliadau allweddol sy'n gweithio yn y meysydd iechyd a gofal cymdeithasol i ddod at ei gilydd i benderfynu pa gamau sydd eu hangen i hybu iechyd a llesiant pobl hŷn wrth i'r Pandemig Covid-19 gilio.

Ym mis Awst 2021, cyhoeddodd y Comisiynydd Cludiant i Iechyd, adroddiad sy'n disgrifio'r gwahanol ffyrdd y gall materion yn ymwneud â chludiant ac ail-ddylunio gwasanaethau effeithio ar fynediad pobl hŷn at ofal iechyd. Mae'r dystiolaeth yn yr adroddiad wedi dylanwadu'n uniongyrchol ar Lwybr Newydd, Strategaeth Drafnidiaeth newydd Llywodraeth Cymru.

Cam gweithredu: Craffu ar waith cyrff cyhoeddus a dwyn i gyfrif y rhai hynny sy'n gyfrifol am achosion o wahaniaethu ar sail oedran.

Mae'r Comisiynydd yn darparu cymorth uniongyrchol i bobl hŷn a'u cynrychiolwyr drwy ei Gwasanaeth Cyngor a Chymorth. Yn y cyfnod rhwng Ebrill 2021 a Mawrth 2022, roedd y Comisiynydd wedi darparu cymorth i 643 o bobl hŷn, naill ai'n uniongyrchol neu drwy aelodau o'u teulu a oedd wedi cysylltu â'r Comisiynydd ar eu rhan, i'w helpu i ddiogelu eu hawliau ac i herio achosion o wahaniaethu.

Ym mis Mai 2021, mewn ymateb i bryderon a godwyd drwy'r tîm Cyngor a Chymorth, galwodd y Comisiynydd am weithredu i alluogi ymweliadau diogel â chartrefi gofal wrth i gyfyngiadau Covid gael eu llacio i gymdeithas ehangach. Mynegodd y Comisiynydd ofnau fod pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal yn cael eu trin yn wahanol i'r boblogaeth ehangach drwy barhau â chyfyngiadau ar ymweld â chartrefi gofal.

Cam gweithredu: Gweithio â'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol i hybu hawliau pobl hŷn ar lefel genedlaethol a rhyngwladol.

Ym mis Mawrth 2022, ymunodd y Comisiynydd â phanel o arbenigwyr yng ngweminar Age International i hybu hawliau pobl hŷn yn fyd-eang. Roedd y gweminar yn dwyn ynghyd arbenigwyr ar draws y sector gyda gwybodaeth a chefnidir arbenigol ar hawliau pobl hŷn i edrych ar yr heriau mae pobl hŷn yn eu hwynebu, ac i nodi'r camau hanfodol y mae'n rhaid i lunwyr polisi eu cymryd yn awr i sicrhau bod yr anghyfiawnderau hyn yn cael sylw. Tynnodd y gweminar sylw at y diffyg gweithredu ar greu Confensiwn Pobl Hŷn y Cenedloedd Unedig a nododd y camau sydd eu hangen i fwrw ymlaen â'r agenda hon ar lefel ryngwladol yn ogystal ag â llywodraethau unigol.

Cam gweithredu: Gweithio â Chomisiynydd Plant Cymru i hybu undod rhwng cenedlaethau

Yn ystod 2021-22, mae'r Comisiynydd wedi cefnogi ailsefydlu'r Grŵp Trawsbleidiol ar Undod rhwng Cenedlaethau i hybu undod a dealltwriaeth rhwng cenedlaethau, sy'n hanfodol i herio stereoteipiau a thybiaethau sy'n aml yn arwain at ragfarn a gwahaniaethu ar sail oedran.

Ym mis Chwefror 2022, traddododd y Comisiynydd y brif araith yng nghynhadledd yr Wythnos Fyd-eang Pontio'r Cenedlaethau gyntaf, a oedd yn cynnwys cynrychiolwyr o bob rhan o'r byd, gan bwysleisio pwysigrwydd undod rhwng cenedlaethau.

Amcan 4: Darparu help a chefnogaeth i ystod amrywiol o bobl hŷn i sicrhau bod eu hawliau'n cael eu diogelu ac nad ydynt yn dioddef gwahaniaethu.

Cam gweithredu: Cofnodi data cydraddoldeb gan ymholwyr â'r Gwasanaeth Cyngor a Chymorth i gynyddu amrywiaeth.

Ym mis Tachwedd 2021, ychwanegwyd data monitro cydraddoldeb ac amrywiaeth at ffurflenni adborth Cyngor a Chymorth. Rhoddir ffurflenni i bob ymholwr ac mae ymatebion yn ddiennw. Mae cynnwys data cydraddoldeb ac amrywiaeth, er ei fod yn ddewisol, wedi darparu gwybodaeth werthfawr ar broffil y bobl sy'n cysylltu â'r gwasanaeth.

Hyd yma, mae'r cyfraddau dychwelyd wedi bod yn isel. Mae camau'n cael eu cymryd i newid hyn, fel edrych ar bob fformat posibl ar gyfer dychwelyd adborth yn ogystal â faint o amser a gymer i lenwi'r ffurflen.

Cam gweithredu: Gwerthuso proffil amrywiaeth pobl hŷn sydd mewn cysylltiad â'r Gwasanaeth Cyngor a Chymorth.

Ym mis Chwefror 2022, cynhaliwyd adolygiad o'r data monitro cydraddoldeb ac amrywiaeth a gafwyd ers Tachwedd 2021, a datgelwyd fod:

- 75% o'r bobl a oedd yn cysylltu â Chyngor a Chymorth yn fenywod
- 90% o'r rhai a gysylltodd yn cyfrif eu hunain yn wyn (gyda'r 10% arall yn dewis peidio ateb)
- Tua 50% o'r bobl sy'n cysylltu â Chyngor a Chymorth yn ystyried bod ganddynt anabledd
- 0 ffurflen adborth wedi'i chwblhau yn Gymraeg

Er y dylid nodi bod y ffurflen adborth yn debygol o gael ei llenwi gan yr unigolyn sy'n cysylltu â'r Gwasanaeth Cyngor a Chymorth (nid y person hŷn o reidrwydd), mae'r data'n rhoi syniad defnyddiol o gyrhaeddiad y gwasanaeth. Mae'n dangos bod angen gwneud mwy i ymgysylltu â Chymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig, a bydd hynny'n cael sylw fel rhan o'r adolygiad ehangach o'r Gwasanaeth.

Cam gweithredu: Codi ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Cyngor a Chymorth ymhlith pobl hŷn â nodweddion gwarchoddedig.

Gwella cyrhaeddiad Gwasanaeth Cyngor a Chymorth y Comisiynydd a sicrhau bod pobl hŷn yn eu holl amrywiaeth yn teimlo eu bod yn gallu cysylltu â'r Comisiynydd. Mae gwaith wedi'i wneud i gryfhau cysylltiadau â sefydliadau a gwasanaethau cynghori sy'n gweithio'n uniongyrchol â phobl â nodweddion gwarchoddedig. Mae tîm Cyngor a Chymorth y Comisiynydd yn cwrdd yn rheolaidd â sefydliadau fel y Llinell Gymorth Amlieithog i rannu gwybodaeth am themâu sy'n dod i'r amlwg i bobl hŷn o gymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrif Ethnig.

Cam gweithredu: Sicrhau bod y Gwasanaeth Cyngor a Chymorth yn hygyrch i bob person hŷn.

Mae'r Comisiynydd yn cynnal adolygiad mewnol o'i Gwasanaeth Cyngor a Chymorth. Bydd yr adolygiad yn ystyried nifer o feysydd i'w gwella, gan gynnwys camau i godi ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth ymhlith pobl hŷn â nodweddion gwarchoddedig a hygyrchedd y gwasanaeth. Ar hyn o bryd, mae'r Gwasanaeth Cyngor a Chymorth ar gael mewn amrywiaeth o ffyrdd (fel llythyr, ffôn, e-bost, ffurflen ar y wefan, platfformau cyfryngau cymdeithasol). Disgwylir y bydd yr adolygiad wedi'i gwblhau erbyn diwedd 2022 ac y gweithredir ar y camau gweithredu yn ystod 2023.

Amcan 5: Sicrhau bod gwaith y Comisiynydd yn cael ei ategu gan brofiadau ystod amrywiol o bobl hŷn a'i fod yn gwbl hygyrch.

Cam gweithredu: Ymgysylltu â holl amrywiaeth y boblogaeth hŷn i ddysgu a deall, hysbysu a grymuso.

Drwy gydol 2021-22, roedd y Comisiynydd wedi parhau i ymgysylltu'n rheolaidd â phobl hŷn ar hyd a lled Cymru i glywed yn uniongyrchol ganddynt am eu profiadau ac unrhyw broblemau a heriau yr oeddent yn eu hwynebu, yn ogystal â'u barn am y camau sydd eu hangen i fynd i'r afael â'r rhain.

Mae'r Comisiynydd wedi parhau i gwrdd â Chadeiryddion y prif grwpiau pobl hŷn - Active Wales, Cynghrair Pobl Hŷn Cymru, y Confensiwn Pensiynwyr Cenedlaethol a Senedd Pobl Hŷn Cymru a Fforwm Pensiynwyr Cymru – i glywed ganddynt am brofiadau eu haelodau ac i rannu gwybodaeth allweddol a diweddariadau.

Ym mis Mai 2021, gwahoddwyd y Comisiynydd i annerch sesiwn ymgynghori ar Gynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol Llywodraeth Cymru ar gyfer pobl hŷn 50+ a'u gofalu ac a hwyluswyd gan EYST. Cafodd y sesiwn ei threfnu mewn ymateb i gais gan y Comisiynydd i Lywodraeth Cymru i sicrhau bod barn pobl hŷn yn cael ei chlywed fel rhan o'r broses ymgynghori ar y Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol drafft. Hefyd, cafodd y Comisiynydd ei gwahodd i draddodi'r prif anerchiad yng Nghyfarfod Bord Gron Pobl Hŷn o Leiafrifoedd Ethnig, a drefnwyd gan EYST, ym mis Gorffennaf 2021, i glywed sut i ddiwallu anghenion pobl hŷn Du, Asiaidd a Lleafrif Ethnig yng Nghymru'n well.

Ym mis Gorffennaf 2021, sefydlodd y Comisiynydd Grŵp Cynghori Pobl Ddu, Asiaidd a Lleafrif Ethnig o sefydliadau allweddol ac unigolion i'w helpu yn ei gwaith i gofnodi profiadau bywyd pobl hŷn Du, Asiaidd a Lleafrif Ethnig, nad ydynt yn aml yn cael eu cofnodi mewn ffynonellau data presennol, i sicrhau bod llunwyr polisïau a phenderfynwyr yn deall yn well y materion sy'n effeithio ar eu bywydau.

Cam gweithredu: Archwilio'n rheolaidd a gwella'n barhaus hygyrchedd gwefan y Comisiynydd.

Cynhaliwyd archwiliad hygyrchedd o wefan y Comisiynydd rhwng Ebrill a Mehefin 2021. Canfu'r archwiliad nad oedd y System Rheoli Cynnwys a ddefnyddir yn caniatáu i newidiadau gael eu gwneud i'r wefan i'w galluogi i gydymffurfio â'r newidiadau rheoleiddiol a nodir yn [Rheoliadau Hygyrchedd Cyrff Sector Cyhoeddus \(Gwefannau a Dyfeisiadau Symudol \(Rhif 2\) 2018](#).

I sicrhau cydymffurfiaeth â'r newidiadau rheoleiddiol, ac i gael gwefan sy'n diwallu'r angen, mae'r Comisiynydd wedi cydweithio â datblygwr gwefannau, gan fanteisio ar eu creadigrwydd a'u harbenigedd i gwblhau dyluniad a strwythur gwefan newydd, ac i sicrhau cydymffurfiaeth â safon hygyrchedd rhyngwladol WCAG 2.1 AA. Roedd datblygiad gwefan wedi'i diweddaru wedi'i seilio ar sylwadau pobl hŷn a rhanddeiliaid drwy gyfres o sesiynau ymgysylltu.

Cafodd y wefan ar ei newydd wedd ei lansio fis Mawrth 2022, ac mae'n rhoi gwell profiad i'r defnyddwyr terfynol.

Cam gweithredu: Sicrhau bod cyfathrebiadau'r Comisiynydd yn hygyrch i bawb ac yn adlewyrchu amrywiaeth pobl hŷn.

Cafodd Canllaw Arddull Cyfathrebu'r Comisiynydd ei ddiweddaru ym mis Gorffennaf 2021. Mae'r ddogfen hon yn rhoi arweiniad ar sut i gyfathrebu ag ystod eang o gynulleidfaoedd mewn ffordd glir a chryno, gan ddefnyddio iaith glir a delweddau priodol.

Mae cyhoeddiadau sy'n cael eu cynhyrchu'n benodol ar gyfer pobl hŷn ar gael yn electronig ac fel copi caled, gyda fersiynau hygyrch o ddogfennau ar gael ar gais (gan gynnwys iaith Arwyddion Prydain a fersiynau sain).

Yn ystod 2021/22, cafodd nifer o gyhoeddiadau ar ffurf drafft eu profi â phobl hŷn. Roedd yr adborth hwn yn galluogi newidiadau i gael eu gwneud i wella hygyrchedd y ddogfen. Yn 2022/23, byddwn yn gofyn am adborth gan bobl hŷn ar yr holl gyhoeddiadau gwybodaeth.

Atodiad C: Proffiliau'r gweithlu ar 31/03/22

Gwybodaeth cyfrif pennau

1. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi'n flynyddol nifer y bobl a gyflogir gan yr awdurdod ar 31 Mawrth bob blwyddyn fesul nodwedd warchoddedig.

- Oed
- Trawsrywedd
- Rhyw
- Anabledd
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Cyfeiriadedd rhywiol
- Hil – yn cynnwys tarddiad ethnig neu genedlaethol, lliw neu genedl
- Crefydd neu gred – yn cynnwys diffyg cred

Bydd y Comisiynydd yn ymgymryd ag arolwg staff blynyddol i gasglu data cydraddoldeb rheolaidd. Mae'r arolwg hwn yn gyfrinachol ac mae'r ymatebion yn ddiennw. Am y flwyddyn 2021/22, cafodd y Comisiynydd 18 ymateb allan o 20 posib. Ond oherwydd maint y sefydliad, lle bo'r ffigurau'n cyfrif am lai na 10%, tynnwyd y manylion allan er mwyn sicrhau na ellir adnabod unigolion.

Nifer y bobl a gyflogir fesul Nodwedd Warchoddedig:

Oed	
16-24	-
25-34	4
35-44	7
45-54	4
55-64	2
65 a throsodd	-
Dewis Peidio Dweud	-

Rhyw	
Gwryw	5
Benyw	13
Dewis Peidio Dweud	-

Ai'r rhyw a briodolwyd ichi pan gawsoch eich geni yw'r rhyw yr ydych yn ei arddel nawr?

Ie	18
Na	-
Dewis Peidio Dweud	-

Cyfeiriadedd rhywiol

Deurywiol	-
Dyn Hoyw	-
Menyw Hoyw / Lesbiad	-
Heterorywiol / Strêt	16
Anrhywiol	-
Arall	-
Dewis Peidio Dweud	-

Statws Perthynas

Wedi priodi	6
Wedi ysgaru	-
Mewn partneriaeth sifil	-
Sengl	-
Yn cyd-fyw	10
Wedi gwahanu	-
Yn weddw	-
Mae'n well gen i beidio â dweud	-

Crefydd neu Gred

Dim crefydd na chred	10
Cristion (pob enwad)	7
Bwdydd	-
Hindw	-
Iddew	-
Mwslim	-
Sikh	-
Unrhyw grefydd neu gred arall	-
Dewis peidio dweud	-

Hunaniaeth Genedlaethol	
Cymreig	16
Albanaidd	-
Seisnig	-
Gogledd Iwerddon	-
Gwyddelig	-
Prydeinig	2
Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig	-
Mae'n well gen i beidio â dweud	-

Tarddiad Ethnig	
Gwyn	18
Grwpiau Aml-ethnig/Cymysg	-
Asiaidd	-
Du/Affricanaidd/Caribiaidd	-
Arall	-

Dibynyddion	
Dim	9
Plant dan 18	6
Plant dan 25 ac mewn addysg lawn am-ser	-
Unigolyn 60 oed neu hŷn	-
Mae'n well gen i beidio â dweud	-

Anabledd	Oes	Na / Amh	Dewis Peidio Dweud
Oes gennych anabledd, yn eich tyb chi?	0	17	-
Oes gennych anabledd fel y'i diffinnir gan y Ddeddf Cydraddoldeb?	-	15	2
Oes gan o leiaf un person sy'n ddibynnol arnoch anabledd?	-	16	-

Cymerwyd y data isod o gofnodion Adnoddau Dynol yn hytrach na thrwy'r arolwg staff blynyddol.

Beichiogrwydd a Mamolaeth	
Nifer gweithwyr beichiog yn ystod 2020/21	0
Nifer gweithwyr yn cymryd Absenoldeb Mamolaeth yn ystod 2020/21	0

2. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y dynion a'r menywod a gyflogir, wedi'u didoli yn ôl y categorïau canlynol:

Swydd	Dyn	Menyw	Cyfan
Gweinyddwr	0	0	0
Swyddog Cymorth/Cynorthwyol a Swyddog	1	3	4
Swyddog	1	4	5
Pennaeth / Arweinydd	4	5	9
Prif Swyddog Gweithredol	0	1	1
Comisiynydd	0	1	1

Cyflog a Gradd	Dyn	Menyw	Cyfan
20,400 – 22,681 / A	0	0	0
23,721 – 27,519 / B	1	3	4
28,819 – 34,957 / C	1	4	5
36,622 – 44,581 / D	4	4	8
45,518 – 53,008 / E	0	1	1
56,234 – 66,898 / F	0	1	1
90,000* / Commissioner	0	1	1

*Pennwyd y Lefel Cyflog gan y Corff Adolygu Cyflogau Uwch

Math o Gontract	Dyn	Menyw	Cyfan
Parhaol	5	12	17
Tymor Penodol	1	2	3
Dros Dro	0	0	0

Patrwm Gweithio	Dyn	Menyw	Cyfanswm
Amser Llawn	6	11	17
Rhan Amser	0	3	3
Oriau Cywasgedig	0	0	0

Recriwtio

3. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y bobl sydd wedi gwneud cais am swyddi gyda'r corff yn ystod y flwyddyn ddiwethaf

Mae'r Comisiynydd yn monitro ei phroses recriwtio drwy'r amser i sicrhau bod pob mesur yn cael ei gymryd i geisio cynyddu amrywiaeth ymysg ei staff.

Mae ffurflenni cais ar gael yn barod mewn fformatau gwahanol ac mae hysbysebion recriwtio yn cael eu lleoli'n eang gan ddefnyddio amrywiol gyfryngau. Mae gan y Comisiynydd Bolisi Urddas yn y Gwaith, ac mae hi'n mabwysiadu arferion da ar gyfer ei phroses recriwtio. Dim ond staff yr adran Adnoddau Dynol sy'n gweld yr holl wybodaeth am nodweddion gwarchoddedig mewn ffurflenni cais, ac nid yw'r wybodaeth yn cael ei rhannu â'r panel dethol. Hefyd, mae addasiadau rhesymol ar gael i bob ymgeisydd sy'n gofyn amdanynt.

Fe wnaeth y Comisiynydd recriwtio'n allanol i dri swydd yn ystod 2021/22.

Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr ymgeiswyr a wnaeth gais am bob swydd:

Swydd	Nifer yr ymgeiswyr
Arweinydd Diogelu	12
Aeold o'r o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg	15

Mae pob ymgeisydd mewnol ac allanol yn cael y cyfle i lenwi ffurflen Monitro Amrywiaeth ar adeg gwneud cais. Ond nid yw pob ymgeisydd yn dewis llenwi'r ffurflen a'i chyflwyno. Derbyniodd y Comisiynydd 17 o ffurflenni Monitro Amrywiaeth a oedd yn gysylltiedig â'r broses recriwtio allanol a gynhaliwyd yn ystod 2021/22.

Oed	
16-24	0
25-34	3
35-44	2
45-54	4
55-64	5
65 a throsodd	3
Dewis Peidio Dweud	0

Rhyw	
Gwryw	6
Benyw	11
Dewis Peidio Dweud	0

Ai yr un hunaniaeth o ran rhywedd sydd gennych â'r rhywedd a ddynodwyd yn wreiddiol pan gawsoch eich geni?	
Ie	17
Na	0
Dewis Peidio Dweud	0

Cyfeiriadedd rhywiol	
Deurywiol	0
Hoyw / Lesbiad	1
Heterorywiol	13
Anrhywiol	0
Arall	2
Dewis Peidio Dweud	1

Statws Perthynas	
Priod	14
Wedi ysgaru	0
Partneriaeth Sifil	1
Sengl	2
Cyd-fyw	0
Wedi gwahanu	0
Gweddw	0
Prefer not to say	0

Crefydd neu Gred	
Dim crefydd na chred	2
Cristion (pob enwad)	11
Bwddydd	0
Hindw	0
Iddew	0
Mwslim	0
Sikh	1
Unrhyw grefydd neu gred arall	2
Dewis peidio dweud	1

Hunaniaeth Genedlaethol	
Cymreig	11
Albanaidd	0
Seisnig	4
Gogledd Iwerddon	0
Gwyddelig	0
Prydeinig	1
Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig	0
Arall	1
Mae'n well gen i beidio â dweud	0

Tarddiad Ethnig	
Gwyn	15
Grwpiau Aml-ethnig/ Cymysg	1
Asiaidd	1
Du/Affricanaidd/Caribïaidd	0
Arall	0

Anabledd	Oes	Na / Amh	Dewis Peidio Dweud
Oes gennych anabledd, yn eich tyb chi?	2	14	1
Oes gennych anabledd yn ôl diffiniad Deddf Gydraddoldeb 2010?	2	15	0

Dibynyddion	
Plant dan 18	7
Plant dan 25 mewn addysg amser llawn	1
Rhywun 60+ oed	2
Dibynyddion eraill	2
Dim	6
Dewis peidio dweud	0

Mae gan o leiaf un o'm dibynyddion anabledd	
Oes	4
Na	9
Dewis peidio dweud	0
Amherthnasol	4

Ni chasglwyd data ynglŷn â beichiogrwydd a mamolaeth yng nghyswllt gweithgaredd recriwtio am 2021/22.

- 4. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr sydd wedi gwneud cais am newid swydd o fewn yr awdurdod, gan nodi faint fu'n llwyddiannus yn eu cais a faint na fu'n llwyddiannus.**

Ni wnaeth unrhyw aelod staff gais am newid swydd o fewn y sefydliad.

Dysgu a Datblygu

- 5. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr sydd wedi gwneud cais am hyfforddiant a faint fu'n llwyddiannus yn eu cais.**

Fel y nodir ym Mholisi Dysgu a Datblygu'r Comisiynydd, mae'r Comisiynydd yn anelu at fod yn sefydliad dysgu a bydd yn meithrin y sgiliau a'r wybodaeth y bydd eu hangen ar staff i lwyddo yn eu swyddi. Mae'r polisi hwn felly yn cefnogi diwylliant o ddysgu a datblygu staff rhagorol ar bob lefel. Mae gweithwyr yn cael eu hannog i fanteisio ar gyfleoedd dysgu a datblygu sy'n berthnasol i'w swyddi a'u datblygiad personol.

Bydd y Comisiynydd yn:

- darparu amgylchedd gweithio heriol, lle anogir staff i ddatblygu a magu sgiliau newydd a phrofiad.
- darparu amrediad o gyfleon datblygu i staff a fydd yn gyson ag anghenion strategol a gweithredol y Comisiynydd.†
- sicrhau y caiff pob aelod staff newydd ddealltwriaeth sylfaenol o rôl, swyddogaeth, polisiau a gweithdrefnau'r Comisiynydd wrth gael eu sefydlu yn eu swydd.
- asesu anghenion dysgu a datblygu'r Comisiynydd ac unigolion a llunio dadansoddiad anghenion hyfforddi a dysgu'r Comisiynydd.
- cynnal cynlluniau hyfforddi a datblygu unigol a chytuno arnynt gyda phob aelod staff fel rhan o'r broses gwerthuso perfformiad.
- adolygu cynlluniau unigolion a'r Comisiynydd o leiaf bob blwyddyn; asesu effeithiolrwydd ymyriadau hyfforddi a bwydo hynny'n ôl i gynlluniau wedyn.

Mae'r holl weithwyr yn cael cyfle cyfartal o ran hyfforddiant. Cymeradwyodd y Comisiynydd bob cais gan weithiwr am weithgarwch dysgu a datblygu (hyfforddiant) yn ystod 2021/22 (11).

6. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr a gwblhaodd yr hyfforddiant.

Cwblhaodd pob un o'r 11 gweithiwr yr hyfforddiant, a gyflawnwyd naill ai fel hyfforddiant unigol neu fel hyfforddiant corfforaethol lle'r oedd pob gweithiwr yn mynychu.

Trefniadau Cwyno

7. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr a fu'n ymwneud â threfn gwyno naill ai fel achwynwr neu fel rhywun y gwnaed cwyn yn ei erbyn.

Ni fu yr un o weithwyr y Comisiynydd yn ymwneud â threfniadau cwyno boed hynny fel achwynwr neu fel rhywun y gwnaed cwyn yn ei erbyn yn ystod 2019/20.

Trefniadau Disgyblu

8. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr fu'n destun trefniadau disgyblu.

Ni fu yr un o weithwyr y Comisiynydd yn destun gweithdrefnau disgyblu yn ystod 2019/20.

Ymadawyr

9. Rhaid i gorff rhestredig yng Nghymru gasglu a chyhoeddi bob blwyddyn nifer y gweithwyr a adawodd gyflogaeth yr awdurdod.

Yn ystod 2021/22, ymadawodd un aelod staff â'u swyddi ar sefydliad y Comisiynydd.

Gan fod pob data ar gydraddoldeb staff yn ddiennw, does dim data penodol ar gael am nodweddion gwarchodedig y staff hyn. Ond mae'r Comisiynydd yn dal gwybodaeth am oed a rhyw i ddibenion adnoddau dynol ynglŷn a'r staff penodol hyn, a dyma'r wybodaeth:

Oed	
16-24	1
25-34	-
35-44	-
45-54	-
55-64	-
65 a Hŷn	-
Dewis Peidio Dweud	-

Rhyw	
Gwryw	-
Benyw	1